

บันทึก

เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการขอยกเลิกการจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้มีหนังสือที่ พณ ๐๖๐๖/๑๐๙๓ ลงวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๐ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กรมทะเบียนการค้ามี ปัญหาข้อกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีที่กรมบังคับคดีขอให้ยกเลิกการจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง ตามคำพิพากษาตามยอมของศาลฎีกา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง ได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแพ่ง คดีหมายเลขดำ ที่ ๒๑๖๑๐/๒๕๓๔ ขอให้เลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง ต่อมา วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๗ ศาลแพ่งได้พิพากษาให้เลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง และตั้ง เจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี เป็นผู้ชำระบัญชี คดีหมายเลขแดงที่ ๔๑๗๖/๒๕๓๗ คดีนี้ จำเลยได้อุทธรณ์และฎีกาต่อศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาตามลำดับ แต่คู่ความไม่ได้ขอทุเลาการ บังคับคดีระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ดังนั้น นายกลิน วรรณานนท์ เจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี ในฐานะผู้ชำระบัญชีตามคำพิพากษาของศาลแพ่ง คดีหมายเลขแดงที่ ๔๑๗๖/๒๕๓๗ จึงได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง ต่อ นายทะเบียนสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร นายทะเบียนได้ตรวจพิจารณาแล้ว และรับจดทะเบียนให้เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๘ ต่อมา วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๓๙ ซึ่งเป็น เวลาที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา โจทก์และจำเลยได้ทำสัญญา ประนีประนอมยอม ความต่อหน้าศาล โดยตกลงกันไม่เลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง และให้การบังคับคดี ในคดีนี้เป็นอันสิ้นสุดไป ศาลฎีกาจึงได้พิพากษาตามยอม คดีหมายเลขแดงที่ ๔๑๒๓/๒๕๓๙ กรมบังคับคดีจึงได้มีหนังสือ ที่ ยธ ๐๔๐๗/๔๑๖/๓๓๙๐ ลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๙ ขอให้ นายทะเบียนยกเลิกการจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง เพื่อให้เป็นไปตาม คำพิพากษาตามยอมของศาลฎีกา จึงมีปัญหาวานายทะเบียนสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานครจะต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาตามยอมของศาลฎีกา คดีหมายเลขแดงที่ ๔๑๒๓/๒๕๓๙ โดยยกเลิกการจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง ที่นายทะเบียนได้รับจดทะเบียนไว้เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๘ ได้หรือไม่ เพียงใด

เจ้าหน้าที่ของกรมทะเบียนการค้าได้พิจารณาปัญหานี้แล้ว มีความเห็นแตกต่างกันเป็นสองฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายแรก เห็นว่า แม้ห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง ได้จดทะเบียนเลิก ห้างแล้วและเอกสารการจดทะเบียนก็เป็นเอกสารมหาชนด้วยก็ตาม แต่เมื่อมีคำพิพากษาของศาลฎีกาซึ่งถึงที่สุดแล้วโดยพิพากษาตามยอมให้ไม่ต้องเลิกห้างและให้การบังคับคดีสิ้นสุดไปนับแต่วัน ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ก็ต้องถือว่าคำพิพากษาของศาลอันเป็นที่สุดนี้เป็นการยกเลิก

หรือเพิกถอนการจดทะเบียนเลิกห้าง ดังนั้น นายทะเบียนจึงต้องเพิกถอนการจดทะเบียนเลิกห้าง
หุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง ที่ได้จดทะเบียนไว้เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๘

ฝ่ายที่สอง เห็นว่านายทะเบียนไม่สามารถยกเลิกการจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วน
จำกัด สยามนานาก่อสร้าง ที่นายทะเบียนได้รับจดทะเบียนไว้เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๘ โดยมี
เหตุผลดังนี้

๑. การที่ศาลแพ่งได้มีคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่ ๔๑๗๖/๒๕๓๗ ให้เลิก
ห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง ก็ย่อมเป็นเหตุอย่างหนึ่งของการเลิกจากกันของห้าง มาตรา
๑๒๔๙^๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้ถือว่าห้างหุ้นส่วนที่ได้เลิกกันแล้ว ยังคง
ตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชีเท่านั้น และมาตรา ๑๒๗๐^๒ ก็บัญญัติให้มีผลว่า
เมื่อการชำระบัญชีสำเร็จลงและได้จดทะเบียนแล้ว ให้ถือว่าเป็นที่สุดแห่งการชำระบัญชี จาก
บทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง ได้เลิกกันสมบูรณ์แล้ว การ
ที่ผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงกันไม่เลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้างที่ได้เลิกจากกันไปแล้ว จึง
เป็นความตกลงที่เป็นโมฆะ ไม่มีผลทางกฎหมาย เพราะความตกลงนั้นมีผลเปลี่ยนแปลง ผิดแผก
แตกต่างกับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๒๔๙ ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ
ประชาชน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ตามหนังสือที่ สร ๐๖๐๑/๑๒๖๘
ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๒๐

๒. นายทะเบียนได้พิจารณารับจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานา
ก่อสร้าง โดยผู้ชำระบัญชีได้ยื่นเอกสารหลักฐานและดำเนินการครบถ้วนตามเงื่อนไขที่กำหนดใน
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๙^๓ แล้ว นายทะเบียนจึงไม่มีอำนาจยกเลิกถอน
การจดทะเบียนที่ตนได้กระทำลงไป เพราะการยกเลิกเพิกถอนการจดทะเบียน จะกระทำได้อีกแต่
โดยมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ดังที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ตาม
หนังสือ ที่ นร ๐๖๐๑/๐๑๔ ลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๓๓

๓. คู่ความในคดีได้ทราบ bahwa ห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง ได้เลิกกันและ

^๑ มาตรา ๑๒๔๙ ห้างหุ้นส่วนก็ดี บริษัทก็ดี แม้จะได้เลิกกันแล้ว ก็ให้พึงถือว่ายังคงตั้งอยู่
ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี

^๒ มาตรา ๑๒๗๐ เมื่อการชำระบัญชีกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทสำเร็จลง ผู้ชำระบัญชี
ต้องทำรายงานการชำระบัญชีแสดงว่าการชำระบัญชานั้นได้ดำเนินไปอย่างไร และได้จัดการทรัพย์สินของห้าง
หุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นไปประการใด แล้วให้เรียกประชุมใหญ่เพื่อเสนอรายงานนั้นและชี้แจงกิจการต่อที่ประชุม
เมื่อที่ประชุมใหญ่ได้อนุมัติรายงานนั้นแล้ว ผู้ชำระบัญชีต้องนำข้อความที่ได้กั้นนั้น ไปจดทะเบียนภายในสิบส่วน
นับแต่วันประชุม เมื่อได้จดทะเบียนแล้วตั้งนี้ ให้ถือว่าเป็นที่สุดแห่งการชำระบัญชี

^๓ มาตรา ๑๐๑๙ ถ้าคำขอจดทะเบียนหรือเอกสารซึ่งต้องจดทะเบียนไม่มีรายการบริบูรณ์
ตามที่บังคับไว้ในลักษณะนี้ ให้นำจัดแจ้งก็ดี หรือถ้ารายการอันใดซึ่งจัดแจ้งในคำขอหรือในเอกสารนั้นขัดกับ
กฎหมายก็ดี หรือถ้าเอกสารใดซึ่งกำหนดไว้ว่าให้ส่งด้วยกันกับคำขอจดทะเบียนยังขาดอยู่มิได้ส่งให้ครบก็ดี หรือ
ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้ออื่นซึ่งกฎหมายบังคับไว้ก็ดี นายทะเบียนจะไม่ยอมรับจดทะเบียนก็ได้ จนกว่าคำขอ
จดทะเบียนหรือเอกสารนั้นจะทำให้บริบูรณ์หรือแก้ไขให้ถูกต้อง หรือได้ส่งเอกสารซึ่งกำหนดไว้ที่นั้นครบทุกสิ่ง
อัน หรือได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้ออื่นแล้ว

ผู้ชำระบัญชีได้ดำเนินการจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนต่อนายทะเบียนแล้ว แต่ยังคงทำความตกลงไม่เลิกห้างเพื่อจะให้สภาพบุคคลที่สิ้นสุดไปแล้วกลับฟื้นคืนมาอีก ความตกลงนี้เป็นการพ้นวิสัยเป็นโมฆะ ไม่มีผลทางกฎหมาย

กรมทะเบียนการค้าเห็นว่า ประเด็นปัญหาข้างต้นเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่อาจหาข้อยุติได้ จึงขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาวินิจฉัย เพื่อกรมทะเบียนการค้าจะได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๔) ได้พิจารณาปัญหาที่ขอหารือประกอบคำชี้แจงเพิ่มเติมของผู้แทนกรมทะเบียนการค้าและผู้แทนกระทรวงพาณิชย์แล้ว มีความเห็นว่า การเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้าง เป็นการเลิกตามคำพิพากษาของศาล โดยอาศัยเหตุเลิกห้างตามมาตรา ๑๐๕๗^๔ และมาตรา ๑๐๕๐^๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อห้างเลิกแล้ว ก็จะต้องจัดการชำระบัญชี ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยศาลจะตั้งผู้ชำระบัญชีก็ได้หากผู้มีส่วนได้เสียมีคำขอตามมาตรา ๑๒๕๑ วรรคสอง^๖ นอกจากนี้ มาตรา ๑๒๕๔^๖ บัญญัติให้ผู้ชำระบัญชีต้องขอจดทะเบียนเลิกห้างภายใน ๑๔ วัน นับแต่วันที่เลิกกัน ดังนั้น การที่นายกลิน อรรถานนท์ เจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดีในฐานะผู้ชำระบัญชีที่ศาลแพ่งตั้งยื่นคำขอจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้างต่อนายทะเบียนสำนักทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร จึงเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายโดยอาศัยเหตุที่มีคำพิพากษาของศาลแพ่งให้เลิกกัน และการที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนเลิกห้าง ก็เป็นการกระทำโดยอาศัยเหตุที่มีคำพิพากษาของศาลแพ่งให้เลิกห้างเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดี คำพิพากษาของศาลแพ่งที่ให้เลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามนานา

^๔ มาตรา ๑๐๕๗ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดร้องขอ เมื่อมีกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังจะกล่าวต่อไปนี้ ศาลอาจสั่งให้ห้างหุ้นส่วนสามัญเลิกกันเสียก็ได้ คือ

(๑) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งนอกจากผู้ร้องฟ้องนั้น ล่วงละเมิดบทบังคับใด ๆ อันเป็นข้อสาระสำคัญซึ่งสัญญาหุ้นส่วนกำหนดไว้แก่ตน โดยจงใจหรือเลินเล่ออย่างร้ายแรง

(๒) เมื่อกิจการของห้างหุ้นส่วนนั้นจะทำได้ก็มิแต่ขาดทุนอย่างเดียว และไม่มีหวังจะกลับฟื้นตัวได้อีก

(๓) เมื่อมีเหตุอื่นใด ๆ ทำให้ห้างหุ้นส่วนสามัญนั้นเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้

^๕ มาตรา ๑๐๕๐ บทบัญญัติว่าด้วยห้างหุ้นส่วนสามัญข้อใด ๆ หากมิได้ยกเว้นหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปโดยบทบัญญัติแห่งหมวด ๓ นี้ ท่านให้นำมาใช้บังคับแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดด้วย

^๖ มาตรา ๑๒๕๑ ห้างหุ้นส่วนก็ดี บริษัทก็ดี ในเมื่อเลิกกันเพราะเหตุอื่นนอกจากล้มละลายหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหรือกรรมการของบริษัทยอมเข้าเป็นผู้ชำระบัญชี เว้นแต่ข้อสัญญาของห้างหรือข้อบังคับของบริษัทจะมีกำหนดไว้เป็นสถานอื่น ถ้าไม่มีผู้ชำระบัญชีตั้งว่ามานี้ และเมื่อพนักงานอัยการหรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการนี้ร้องขอ ท่านให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชี

^๗ มาตรา ๑๒๕๔ การเลิกห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น ผู้ชำระบัญชีต้องนำบอกให้จดทะเบียนภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่เลิกกัน และในการนี้ ต้องระบุชื่อผู้ชำระบัญชีทุก ๆ คนให้จดลงทะเบียนไว้ด้วย

ก่อสร้าง มิใช่เป็นคำพิพากษาอันเป็นที่สุด จึงมีผลผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาและบุคคลภายนอกจนถึงวันที่คำพิพากษาให้เลิกห้ำหั่นนั้นถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับ หรืองดเสีย โดยศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ทั้งนี้ ตามนัยมาตรา ๑๔๕^๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงตามข้อหาหรือว่า คู่ความได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความต่อหน้าศาลฎีกา ตกลงกันไม่เลิกห้ำหั่นส่วนจำกัด สยามนานาก่อสร้างและให้การบังคับคดีนั้นสิ้นผลไป และศาลฎีกาได้พิพากษาตามยอมจึงต้องถือว่าคำพิพากษาของศาลฎีกาเป็นคำพิพากษาที่เปลี่ยนแปลง แก้ไขคำพิพากษาของศาลแพ่ง ฉะนั้น การจดทะเบียนและการรับจดทะเบียนเลิกห้ำหั่นที่ได้กระทำไปแล้วโดยอาศัยคำพิพากษาของศาลแพ่งที่เลิกห้ำหั่นจึงต้องสิ้นผลไปด้วย นายทะเบียนจึงต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลฎีกา โดยยกเลิกการจดทะเบียนเลิกห้ำหั่นที่นายทะเบียนได้รับจดทะเบียนไว้เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๘

(ลงชื่อ) อัครราช จุฬารัตน
(นายอัครราช จุฬารัตน)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กรกฎาคม ๒๕๔๐

^๔ มาตรา ๑๔๕ ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาของอธิบดีแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา และการพิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง นับแต่วันที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่ง จนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับ หรืองดเสีย ถ้าหากมี ถึงแม้ศาลจะได้กล่าวไว้โดยทั่วไปว่าให้ใช้คำพิพากษาบังคับแก่บุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยก็ดี คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคลภายนอกเว้นแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๒ (๑) , ๒๔๕ และ ๒๓๔ และในข้อต่อไปนี้

(๑) คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคลหรือคำพิพากษาสั่งให้เลิกนิติบุคคล หรือคำสั่งเรื่องล้มละลายเหล่านี้ บุคคลภายนอกจะยกขึ้นอ้างอิงหรือจะใช้ยันแก่บุคคลภายนอกก็ได้